

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Overvloed aan jonge mannen leidt tot geweld

Het grote overschot aan jonge, werkloze mannen in het Midden-Oosten leidt tot agressie en geweld. Jonge rivalen elimineren elkaar in agressieve oorlogen totdat er een evenwicht is bereikt tussen hun ambities en het aantal aanvaardbare banen. Dit was bijvoorbeeld de verklaring voor de bloedige Libanese burgeroorlog, die veel meer slachtoffers eiste dan het Israëlijsch-Palestijnse conflict. Aan deze bevolkingsexplosie en de komende in Afghanistan dragen wij geen schuld. Aan de enorme bevolkingsgroei in Gaza wel.

door *Gunnar Heinsohn*

De auteur (1943, Polen) studeerde onder meer sociologie en economie. Sinds 1984 is hij hoogleraar sociaalpedagogiek aan de Universität Bremen. Hij heeft vele boeken op zijn naam staan, waaronder de internationale bestseller *Zonen grijpen de wereldmacht. Terrorisme demografisch verklaard*.

BLOEDIGE ONDERLINGE STRIJD IN LIBANON *versus* HET ISRAËLIJSCH-PALESTIJNSE CONFLICT¹

De Libanese burgeroorlog brak uit in 1975 en veranderde al snel in een eideloze reeks gruweldaden. Het bloedige conflict duurde tot ver in 1990, en de schattingen over het aantal doden lopen uiteen van 130.000 tot 250.000.² Bovendien raakte een kwart van alle Libanese burgers – circa één miljoen mensen – gewond. De helft van deze gewonden raakte permanent gehandicapt. Het dodenaantal in Libanon in vijftien jaar tijd was dus minstens tien keer zo hoog als het dodenaantal in het Israëlijsch-Palestijnse conflict, dat in meer dan zestig jaar strijd (1948-2010) ongeveer 13.500 slachtoffers heeft geëist.

‘Geleerden en onderzoekers zijn het er niet over eens wat de directe aanleiding was voor de Libanese burgeroorlog.’³ Is het land echt verwikkeld geweest in een geloofsoorlog? Het enorme aantal slachtoffers en gewonden was deels te wijten aan het feit dat de diverse facties niet goed in staat waren zichzelf te beschermen en – tegelijkertijd – willekeurig en meedogenloos aan het moorden sloegen. Met dit gewelddadige patroon onderscheidt de bloedige strijd in Libanon zich van het Israëliisch-Palestijnse conflict, waar in ieder geval één der strijdende partijen veel beter voorbereid is om zichzelf te beschermen en doorgaans geen lukraak geweld toepast maar veeleer probeert met precisieacties te werk te gaan. Daarbij kunnen slachtoffers helaas niet helemaal worden uitgesloten. Maar in vergelijking met de gebeurtenissen in Libanon reduceert deze werkwijze het aantal doden en gewonden met een factor 40. Dankzij de zelfbeheersing van Israël hebben de vele conflicten met de moslimburen van het land relatief weinig – maar niet minder betreurenswaardige – slachtoffers geëist. Van de ongeveer elf miljoen moslims die tussen 1948 en 2009 door geweld om het leven kwamen, zijn er circa 54.000 omgekomen in oorlogen tegen Israël (waarvan 10.000 in het Israëliisch-Palestijnse conflict). Dat is 0,5 procent, ofwel één op de 200 moslims die sinds 1948 het leven hebben verloren als gevolg van geweld. In de lijst met de zeventig mondiale conflicten die sinds 1948 minstens tien-duizend mensenlevens hebben geëist, staat het Israëliisch-Palestijnse conflict op de 69e plaats. Omdat Israël veelal wordt gezien als ’s werelds gevaarlijkste bron van conflicten, komt dit relatief lage slachtofferaantal vreemd voor. Niettemin tonen de cijfers onomstotelijk aan dat er bij een treffen tussen moslims of Palestijnen en Israël veel minder slachtoffers vallen dan wanneer moslims of Palestijnen onderling de strijd aangaan.

Maar wat was nu eigenlijk de oorzaak van de Libanese burgeroorlog, en waarom is de strijd sindsdien niet meer opgelaaid? Immers, de christenen – onderverdeeld in zes groeperingen met zes militias – waren in het land aanwezig vóór, tijdens en na de moordpartijen. Hetzelfde gold voor de vijf islamitische denominaties in Libanon. De sjiïeten die Amal en Hezbollah de strijd in stuurden, zijn nog steeds actief, net als de soennieten die destijds drie minilegers (inclusief een Palestijns leger) hadden ingezet. De gevreesde Hezbollah-leider Nazrallah is geboren in 1960 en moest met negen broertjes en zusjes dingen naar de gunst van zijn vader. De druzen, met hun legendarische militiestrijders, houden zich nog steeds op in het Shouf-gebergte in centraal Libanon. Ook extreem links en andere secularisten die destijds een handjevol andere militias bewapenden, zijn er vandaag de dag nog steeds. Dus iedereen is het erover eens dat religieuze wedijver – en zelfs het prediken van geloofshaat – nooit verdwenen is. Maar dergelijke impulsen zijn niet langer een excuus voor een oorlog zoals van

1975 tot 1990 woedde. Er is echter, zoals verderop in dit artikel besproken, één uitzondering: Nahr al Bared.

Dit onvermogen om de wortels van het conflict in Libanon te begrijpen, wordt keer op keer benadrukt wanneer zich nieuwe provocaties voordoen en iedereen – van VN-leiders tot plaatselijke politici – waarschuwt voor een nieuwe uitbraak van bloedig geweld. Dit was het geval toen in februari

In die periode moesten drie jonge Libanese mannen vechten om de baan die vrijkwam wanneer een volwassen man met pensioen ging

2005 voormalig premier Hariri werd vermoord. Dit was het geval toen de Syriërs zich in april 2005 moesten terugtrekken. En in de zomer van 2006 werd gewaarschuwd voor geweld na de oorlog tussen Hezbollah en Israël, alsook in november 2006 toen Pierre Gemayel werd vermoord. Er kan zonder meer worden gesteld dat de woede na ieder inci-

dent het kookpunt bereikte. Maar een nieuwe Libanese burgeroorlog zoals herhaaldelijk voorspeld door zowel leken als deskundigen, bleef uit.

Daarom moeten wij ons afvragen: was er tijdens de oorlog sprake van een motiverende factor die inmiddels verdwenen is? Nadere bestudering van de geschiedenis van Libanon kan ons de weg wijzen naar de oorzaak. Tussen 1945 en 1975 zorgden de hoge geboortecijfers in Libanon voor *youth bulges*, uitstulpingen in de statistiek van de leeftijdsopbouw van het land met een oververtegenwoordiging van jonge mannen, die tussen 1965 en 1995 moesten instromen in de samenleving (zie tabel 1). In die periode moesten drie jongens vechten om de baan die vrijkwam wanneer een volwassen man met pensioen ging. Tegelijkertijd steeg het inkomen per hoofd van de bevolking aanzienlijk, en dit resulteerde in beter onderwijs voor de vloedgolf aan jonge mannen. Een dergelijke *youth bulge* creëert spanning in de samenleving omdat de groei van het aantal banen van redelijk niveau geen gelijke tred houdt met de toename van voedsel, studieboeken en vaccins. Daarom ziet men vaak dat jonge rivalen elkaar elimineren of worden gedood in agressieve oorlogen totdat er een evenwicht is bereikt tussen hun ambities en het aantal aanvaardbare banen dat in hun samenleving beschikbaar is. De bottleneck tussen de kindertijd, waarin aan de meeste basisbehoeften wordt voldaan, en de volwassenheid, waarin twee of drie van iedere drie of vier broers hun ambities gefrustreerd zien, leidt tot een drievoudige verheving van de adolescente woede die men gewoonlijk bij jonge mannen aantreft. Zij zijn (a) demografisch overbodig, (b) werkloos of gevangen in een saaie baan en (c) verstoken van een legitiem seksleven, zonder carrière waarin zij genoeg verdienen om een gezin te onderhouden.

Deze meervoudige stress explodeert gewoonlijk in zes verschillende richtingen: (1) emigratie (niet-gewelddadige kolonisatie); (2) een toename van misdaden met geweld (door de autoriteiten bestreden met verlaging van de eisen voor de doodstraf en/of buitenwettelijke executie); (3) een opstand of staatsgreep door jonge mannen met toegang tot legeruitrusting; (4) een burgeroorlog en/of revolutie waarin jonge mannen elkaar op grote schaal afslachten als voorvechters van meer vrijheid, een betere samenleving of een strengere religie; (5) genocide in eigen land om de functies van de vermoorde personen over te kunnen nemen; en (6) verovering in de vorm van gewelddadige kolonisatie (vaak gepaard gaand met genocide in het buitenland). Jonge Libanese mannen kozen veelal voor de opties 1 en 4.

De wreedheden en terreurdaden die zijn toe te schrijven aan de jongeren van de Libanese *youth bulge* vinden hun oorsprong niet in de heilige boeken van hun geloofsrichtingen. De gewelddaden worden gepleegd door gewone jonge mannen die betere maatschappelijke vooruitzichten ambiëren, maar niet willen worden gezien als koelbloedige moordenaars of psychopaten met zelfmoordneigingen. Om respect af te dwingen als eerbare scherprechters die optreden tegen de ‘zondige’ of ‘uitbuitende’ elites die zij willen vervangen, zoeken zij naar een verheven standpunt van waaruit het moorden kan worden verklaard als het laatste bloedvergieten voor de verlossing. Dit betekent dat de woede van jonge christelijke of islamitische Libanese mannen niet kan worden getemperd met uitleg over de ‘echte’ of ‘waarlijke’ inhoud van heilige boeken.

Pas nadat de agressiefste jonge mannen naar het buitenland waren vertrokken of waren gesneuveld, en de voorraad nieuwe rekruten uitgeput begon te raken, nam de woede van de jongeren van de Libanese *youth bulge* langzaam af. Aan het eind van de oorlog hadden Libanese moeders minder dan twee zonen per gezin. Momenteel is dat gemiddeld minder dan één zoon. Ze mogen dan nog steeds geneigd zijn tot verhitte debatten, maar een concurrentiestrijd die uitmondt in een gewelddadige, heroïsche dood is niet langer noodzakelijk. Ze hebben bijna allemaal een respectabele maatschappelijke positie weten te verwerven.

In hun reactie op het sterven van de jongeren uit de *youth bulge*, vertonen Libanese vrouwen hetzelfde gedrag als hun lotgenotes in Algerije, waar het geboortecijfer daalde van 7,2 in 1960-1980 tot 1,76 in 2010. Toen de Algerijnse burgeroorlog – die naar verluidt werd gevoerd door uiterst vrome moslims die minder fanatieke geloofsgenoten wilden straffen – tussen 1992 en 2000 de levens eiste van circa 180.000 mensen, waren het de jonge mannen die geboren waren tijdens de *youth bulge* van 1970 tot 1980 die bloed aan hun handen hadden.

DE BELEGERING VAN NAHR AL BARED ALS LIBANONS GAZA-OORLOG

De vrede die vanaf 1990 neerdaalde over Libanon werd alleen verstoord door de Libanese aanval op Nahr al Bared. Op 20 mei 2007 startte het Libanese leger de beschietingen op dit door het UNRWA⁴ opgezette Palestijnse vluchtelingenkamp bij Tripoli, van waaruit islamitische strijders van Fatah al-Islam de omgeving terroriseerden. Deze aanval kan worden omschreven als het Libanese equivalent van Israëls Gaza-oorlog in 2008-2009, met dien verstande dat de Libanese gewelddadigheden veel langer duurden. Het

Toen de jongeren uit de Libanese youth bulge waren uitgeraasd, produceerden de Palestijnen nog steeds in hoog tempo angry young men

leger riep op 7 september 2007 de overwinning uit op dit gebied van één vierkante kilometer met 30.000 inwoners. Een kleine 170 Libanese soldaten, 226 Palestijnse strijders en sympathisanten, en 47 Palestijnse burgers vonden de dood tijdens deze 105 dagen durende belegering.⁵ Meer dan 400 soldaten raakten gewond en er werden ruim 215

Palestijnen gevangengenomen. Per hoofd van de bevolking was het dodenaantal onder de Libanezen in drieënhalve maand tijd meer dan drie keer het dodenaantal onder Amerikaanse soldaten in Irak in viereñhalf jaar.

Terwijl de inwoners van Libanon zelf moeten voorzien in het onderhoud van hun kinderen (en het geboortecijfer in dat land om die reden is gedaald van 6,4 in 1965 naar 1,9 in 2007), worden de Palestijnen onderhouden door het UNRWA omdat zij gezien worden als vluchtelingen of achterkleinkinderen van vluchtelingen uit de oorlog van 1948, toen vijf Arabische legers werden verslagen door de 660.000 Joden die vervolgens de staat Israël stichtten. Dankzij de steun van merendeels westerse landen wisten de Libanese Palestijnen een bevolkingsgroei te realiseren van 460 procent, namelijk van 90.000 naar 415.000 inwoners. De autochtone Libanezen (met een bevolking van 1,45 miljoen in 1950 en tot 1975 een extreem hoog geboortecijfer, dat daarna echter sterk is gedaald) wisten ‘slechts’ met 270 procent te groeien. Toen de jongeren uit de Libanese *youth bulge* waren uitgeraasd, produceerden de Palestijnen nog steeds in hoog tempo *angry young men*. Om rust te brengen in deze laatste opstandige regio van hun land, belegerde het Libanese leger de islamitische Palestijnen en vernietigde hen op meedogenloze wijze – inclusief hun hele leidinggevende kader. Hoewel zij daarbij zelf zware verliezen leden, durfden de Libanezen te doen wat de Israëli’s vijftien maanden later niet durfden in Gaza. De Palestijnse islamieten van Hamas in dat gebied wisten zich beschermd door de ethische code

van het Israëliëse leger en de wereldwijde publieke opinie. De Palestijnse islamieten van Fatah al-Islam in Nahr al Bared moesten zulk een bescherming ontberen. Er rukte geen enkel konvooi uit om de belegering door het Libanese leger te breken. Omdat de Palestijnen werden aangevallen door andere Arabieren, kon het niemand iets schelen. Er waren in Nahr al Bared geen joden om in verlegenheid te brengen.

GAZA ALS EEN NAHR AL BARED OP ENORME SCHAAL

De Gazastrook heeft vijftig maal zoveel inwoners als Nahr al Bared. Qua ‘demografische bewapening’ is het UNRWA zelfs nog succesvoller geweest in Gaza, waar het sinds 1950 een bevolkingsgroei van 668 procent heeft weten te faciliteren. Onder demografische bewapening wordt verstaan: een bevolkingsexplosie waarbij tegenover iedere 1000 mannen in de leeftijd 40-44 jaar 3000 jongens in de leeftijd 0-4 jaar staan. In 2008 was deze verhouding tussen de generaties in Gaza 1000:4640, terwijl deze onder Israëliëse joden 1000:1400 was (1000:1000 in de Verenigde Staten). In Nederland was de verhouding bijvoorbeeld 1000:700. In Duitsland – dat hard op weg is om demografische zelfmoord te plegen – was deze verhouding 1000:480.

De hoofdreden voor de enorme *youth bulge* in Gaza is dat ongeveer tachtig procent van de inwoners van Gaza niet zelf in het onderhoud van hun kinderen hoeft te voorzien. Het UNRWA zorgt voor voeding, kleding, vaccinatie en onderwijs van de meeste kinderen. In tegenstelling tot het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties, dat zich bekommert om vluchtelingen elders ter wereld en ernaar streeft hen te vestigen in hun respectieve gastlanden, is het UNRWA opgericht om het Palestijnse lijden te bestendigen door niet alleen degenen die oorspronkelijk zijn gevlucht tot vluchteling te bestempelen, maar ook al hun nakomelingen. Het UNRWA wordt vrijgevig gefinancierd door de Verenigde Staten (31 procent) en de Europese Unie (bijna 50 procent), terwijl slechts 7 procent van de financiering uit islamitische kringen afkomstig is. Dus ondanks het feit dat Gaza geen noemenswaardige economie heeft, garandeert het hoge geboortecijfer zijn inwoners op welhaast feodale wijze een permanent en vaststaand – zij het bescheiden – inkomen.

Veel van Gaza’s jonge mannen hebben geen ander voorland dan een toekomst vol geweld. Al in 2005, toen Gaza nog door Israël bezet was, verloor het gebied meer jonge mannen aan bendeoorlogen en criminele activiteiten dan aan de oorlog van Gaza tegen de ‘zionistische vijand’. Nadat Israël zich in 2006 uit Gaza had teruggetrokken, deden de islamieten van Hamas met de mannen van Fatah wat het Libanese leger korte tijd later met de islamieten van Nahr al Bared zou doen. ‘Jullie mogen doorgaan met beschie-

tingen', liet Hamas aan Fatah weten, 'maar jullie moeten op joden richten. Anders vermoorden wij jullie.' Zo kan het gecombineerde dreigement/vredesaanbod worden samengevat dat in juni 2007 aan Fatah werd gedaan. Fatah ging onvoorwaardelijk akkoord. In 2010 had de Hamas-Fatah broedermoord bijna 300 levens geëist. Tot op de dag van vandaag klaagt Fatah dat Hamas 'weigert excuses aan te bieden aan de Palestijnen voor de misdaden die zij heeft begaan tegen de Palestijnse burgers in Gaza, voor het vermoorden van honderden Fatah-aanhangers en voor het verwonden van honderden andere Palestijnen [...] tijdens en na de bloedige Gaza-coup'.⁶

Tegelijkertijd hadden de jonge mannen van Gaza zeeën van tijd voor het graven van tunnels, smokkelactiviteiten, het bouwen van raketten en het afvuren van zo'n 4500 van deze raketten op Israël. Terwijl deze dodelijke activiteiten de onderlinge slachting onder Palestijnen vertraagde, werden zo'n 250.000 Israëli's de schuilkelders in gejaagd. Toen Israël in december 2008 terugsloeg, vond Israël het te ver gaan om onvoorwaardelijke overgave af te dwingen. Wat de democratie Libanon de inwoners van Nahr al Bared had aangedaan, en wat de Hamas-autocratie Fatah had aangedaan, deed Israël zijn aartsvijand – die gezworen heeft de Joodse staat te zullen vernietigen – niet aan. In Gaza vielen 1385 slachtoffers.⁷ Dat is een aanzienlijk aantal, maar wanneer Israël even hard zou hebben toegeslagen in Gaza als Libanon had toegeslagen in Nahr al Bared, waar 273 slachtoffers vielen op een populatie van 30.000, dan zouden in Gaza 13.650 mensen om het leven zijn gekomen. Wanneer Israël even hard zou hebben toegeslagen in Gaza als Rusland in 1994-1996 en 1999-2009 heeft huisgehouden onder jeugdige moslimrebellens in Tsjetsjenië, met als resultaat 160.000 doden⁸ (merendeels burgers) op een populatie van 1.103.686 in 2002,⁹ dan zouden er in Gaza meer dan 225.000 doden zijn gevallen. Hier doet de bekende paradox weer van zich spreken. Niemand wordt zo gehaat als de Israëlische joden, en geen ander land wordt zo vaak bedreigd met vernietiging als Israël. Maar niettemin weet niemand zich op het slagveld zo goed te beheersen als Israël. Vanzelfsprekend werd er door anti-Israël-activisten moord en brand geschreeuwd na de aanval op Gaza, die bedoeld was om de herbewapening van Hamas te vertragen. Maar diezelfde activisten staan zonder enig commentaar toe dat Arabieren of moslims worden afgeslacht wanneer er geen joden in de buurt zijn om de schuld te geven.

Tot dusver is er geen enkele hoop op verbetering van de situatie. Het Westen betaalt voor voedsel, scholen, medicijnen en huisvesting, terwijl islamitische landen zorgen voor de militaire uitrusting. Niet gehinderd door de noodzaak om zelf de kost te verdienen, hebben de jongeren zeeën van tijd voor het bevechten van elkaar of andere tegenstanders. Het UNRWA kan hen voeden, maar biedt hen geen vooruitzichten. De circa 230.000 mannen

in Gaza in de leeftijd van 15 tot 29 jaar die in 2008 beschikbaar waren voor de strijd, zijn opgevolgd door 360.000 jongens onder de 15 jaar (45 procent van alle mannen in Gaza) die tot 2023 de wapens kunnen opnemen.

Het was een tekortkoming in de Oslo-akkoorden van 1993 (Declaratie van Principes over de Reglementen van Interim Zelfbestuur) dat niet werd

Het Westen doet niets anders dan doorgaan met het subsidiëren van de demografische bewapening van Gaza

begonnen met twee onwrikbare uitgangspunten: (1) vanaf januari 1994 mogen er geen joodse nederzettingen meer op Arabisch land worden gevestigd, en (2) er wordt gestopt met de demografische bewapening van Gaza door het UNRWA. Dan zouden wij in Gaza in 2009 de eerste generatie zestienjarige jongens hebben gehad die niet tot de nieuw-

ste youth bulge behoorde. De Gaza-oorlog van 2008-2009 of de belegering van 2010 zou niet hebben plaatsgevonden. Maar de afgelopen zestien jaar zijn niet alleen verloren jaren geweest, maar bovendien jaren waarin het conflict zich verder heeft verdiept, nu zowel het aantal inwoners van Gaza als het aantal kolonisten is verdubbeld.

Wij doen niets anders dan doorgaan met het subsidiëren van de demografische bewapening van Gaza, waardoor jonge Palestijnen weinig anders te doen hebben dan zich tegen hun broers of hun burens aan de andere kant van de grens keren. Wanneer wij verdere oorlogen in Gaza echt een halt willen toeroepen, in ieder geval na 2026, dan moeten wij de moed hebben om de mannen en vrouwen van Gaza te vertellen dat zij – laten we zeggen vanaf 2011 – zelf voor hun kinderen moeten zorgen, net als alle andere Arabieren. Vanzelfsprekend zal men nog steeds geld ontvangen voor ieder kind dat in aanmerking komt voor westerse liefdadigheid omdat het geboren is voor 2010. Wanneer een dergelijke hervorming wordt doorgevoerd, zouden de jongens in Gaza rond 2026 de puberteit ingaan als enige zonen – net als in Algerije na 2000 of in Libanon na 1990. Zij zouden een toekomst tegemoet kunnen zien die vrij is van oorlog, waarin zij niet een hopeloze en gewelddadige concurrentiestrijd hoeven te voeren met twee of drie van hun broers. Er zou nog steeds sprake zijn van conflicten en zelfs van haat tussen Palestijnen en Israëli's of tussen Fatah en Hamas. Maar, zoals wij gezien hebben in Libanon of Algerije, zou daar op beschaafde wijze mee om kunnen worden gegaan.

Wanneer wij weer falen, zal Gaza steeds meer gaan lijken op Afghanistan, met zijn altijd aanwezige *youth bulges* als gevolg van een totaal geboortecijfer van zes tot acht kinderen per gezin sinds 1950. Ook in dat

land heeft men nooit de optie gehad om niet te kiezen voor dood en geweld. Het land is in oorlog sinds 1978, en kon alleen van doelstellingen en redenen veranderen. Toen de Russen het land in 1979 binnenvielen, zagen zij zich geconfronteerd met 2,5 miljoen Afghaanse mannen in de traditioneel vechtlustige leeftijd van 15 tot 29 jaar. Deze *angry young men* werden opgevolgd door 3,5 miljoen jongens die nog maar net klaar waren voor de strijd omdat zij jonger dan 15 jaar waren. Wanneer de westerse bondgenoten in 2011 Afghanistan verlaten, zijn er 4,5 miljoen mannen in de vechtlustige leeftijd, gevolgd door 6,5 miljoen jongens jonger dan vijftien jaar. Maar aan de bevolkingsexplosie in Afghanistan dragen wij geen schuld. Aan de enorme bevolkingsgroei in Gaza wel.

Tabel 1 *Demografie van Libanon*¹⁰

Jaar	Inwoners (in miljoenen)	Aantal geboren kinderen per vrouw
1945	1,32	6,1
1955	1,61	5,7
1965	2,15	6,4
1975	2,80	4,9
1985	2,67	3,8
1990	2,74	3,4
1995	3,90	2,8
2007	3,93	1,9
2010	4,13	1,78

Bronnen: www.populstat.info; <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>; http://globalis.gvu.unu.edu/indicator_detail.cfm?Country=LB&IndicatorID=138.

Tabel 2 *Demografie van Gaza*

Jaar	Inwoners	Aantal geboren kinderen per vrouw
1948	82.500	
1950	200.000-240.000 (na instroom van vluchtelingen)	
1960	302.000	7,5
1970	368.000	6,9
1980	497.000	7,2
1990	643.000	8,1
2000	1.232.000	7,8
2010	1.604.000 (Westoever 2.513.000)	4,9
2050	4.200.000 (schatting)	

Bronnen: israelipalestinian.procon.org/view.resource.php?resourceID=000636#graph5; <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gz.html>; www.wv-wcensusgov.zuom.info/ipc/prod/wp96/wp96033.pdf; www.unctad.org.

Noten

-
- 1 Met dank aan Clark Whelton (New York) voor redactionele hulp.
 - 2 http://en.wikipedia.org/wiki/Lebanese_Civil_War.
 - 3 http://en.wikipedia.org/wiki/Lebanese_Civil_War.
 - 4 United Nations Relief and Works Agency: hulporganisatie van de Verenigde Naties, speciaal opgericht voor Palestijnse vluchtelingen in het Nabije Oosten.
 - 5 http://en.wikipedia.org/wiki/2007_Lebanon_conflict.
 - 6 ' Hamas biedt geen excuses aan voor burgerslachtoffers tijdens Israëls oorlog tegen Gaza', *International Middle East Media Center*, 7 februari 2010.
 - 7 http://en.wikipedia.org/wiki/Gaza_War.
 - 8 http://en.wikipedia.org/wiki/First_Chechen_War#Casualties; en.wikipedia.org/wiki/Second_Chechen_War.
 - 9 <http://en.wikipedia.org/wiki/Chechnya>.
 - 10 De groei van de economie hield geen tegelijke tred met de bevolkingsgroei tot 1990. Van 1975 tot 1990 was de groei 4% tegenover een hogere bevolkingsgroei vanaf 1945. Van 1990 tot 2001 was die groei 3,6% bij een lager groeipercentage van de bevolking als geheel.